

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قاتون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور محصلان

قصه حضرت سلیمان – علیه السلام – در قرآن کریم

درس ها و اندرز های آن

رساله ماستری

محصله: مرثگان " طیب "

استاد رهنما: دکتور عبدالباری " حمیدی "

سال: 1400 هـ ش – 1442 هـ ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

قصه حضرت سلیمان- علیه السلام - در قرآن کریم

درس ها و اندرز های آن

(رساله ماستری)

محصله: مژگان "طیب"

استاد رهنما: دکتور عبدالباری "حمیدی"

سال: 1400 ه ش - 1442 ه ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترمه مرگان بنت محمد یونس ID: SH-MST-95-167 محصله دور دوم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: قصه حضرت سلیمان علیه السلام در قرآن کریم درس ها و اندرز ها آن به روز دو شنبه تاریخ ۱۴۰۰/۹/۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق د ۹۰ (نمره به عدد) نود لورا (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد شکرالله مخلص	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالرحمن شاه	عضو هیات	
۳	دکتور عبدالباری حمیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... آمر بورده ماستری

چکیده (خلاصه)

موضوع تحقیق که قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - در قرآن کریم درس ها و اندرز های

آن است از لحاظ محتوی، شامل مطالبی چون معرفی جزئیات موضوع از قبیل قصه، درس ها و اندرز های آن، توضیح داستان سلیمان - علیه السلام - در قرآن کریم و بیان درس ها و اندرزهای گرفته شده از آن میگردد، بدیهی است که بیان درس ها و اندرزها هدف اصلی سوره های قرآن کریم را توضیح مینماید، بناء این موضوع از اهمیت به سزای برخوردار است میتوان اهمیت موضوع و اهداف آنرا به طور مختصر چنین برشمرد:

- 1- از حیث اینکه تعلق آن به قرآن کریم است .
 - 2- از این طریق درس ها و اندرز های که در سوره های نمل، سبأ، ص، انبیاء، در قرآن کریم ذکر گردیده واضح میگردد.
 - 3- از طریق شناخت درس ها و اندرزها سوره های قرآن کریم راه حلی برای مشکلات روز پیدا میشود.
- روش تحقیق،** استقرایی بوده و از شیوه های موضوعی در علم تفسیر قرار ذیل استفاده شده است:
- 1- جمع بندی آیاتیکه بر یک مبحث مناسبت داشته باشد و بررسی درس ها و اندرزها به صورت تحلیلی با استفاده از اقوال و نظریات علماء و مفسرین .
 - 2- ذکر اقوال به صورت مفهومی و نقل برخی از متون به صورت موجز و مختصر.
 - 3- نقل ترجمه آیات از دو تفسیر " انوار القرآن " و " ازهرالبیان فی تفسیر الکلام الرحمن ترجمه دری.

موضوع شامل نتایج موهم چون:

- 1- شناخت علم قصص، درس ، اندرز، سوره ها و اثرگذاری آن در فهم معنای قرآن کریم .
- 2- بیان قصه سلیمان - علیه السلام- که شامل قضایی میشود که در اصلاح عقیده، عمل و اخلاق اجتماعی موثر میباشد.

ج

3- درک درس ها و اندرزهای تربیتی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، که در قصه سلیمان – علیه السلام – ذکر گردیده است .

واژه های کلیدی :

قصص ، درس ، اندرز، اهمیت درس و اندرز، درس ها و اندرز های گرفته شده از قصه حضرت سلیمان – علیه السلام – در قرآن کریم.

خاتمه : که شامل نتایج مهم موضوع و پیشنهادات میباشد.

فهرست مراجع: معرفی ماخذ و مراجع موضوع که در تحقیق از آن استفاده شده است .

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
1.....	مقدمه

فصل اول

کلیات مفاهیم

9.....	مبحث اول: مفهوم قصه:
9.....	مطلب اول: مفهوم لغوی قصه :
10.....	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی قصه:
11.....	مبحث دوم: اهمیت قصه:
11.....	مطلب اول: اهمیت قصه های قرآنی بشکل عام :
13.....	مطلب دوم: اهمیت قصه حضرت سلیمان – علیه السلام-
16.....	مبحث سوم: مفهوم درس و اندرز و اهمیت آن :
17.....	مطلب اول: مفهوم درس و اندرز:
19.....	مطلب دوم: اهمیت درس و اندرز:

فصل دوم

شخصیت و اسرائیلیات وارد شده به قصه سلیمان – علیه السلام –

22.....	مبحث اول: معرفی حضرت سلیمان – علیه السلام -
22.....	مطلب اول : شخصیت حضرت سلیمان – علیه السلام - :
24.....	مطلب دوم: نسب حضرت سلیمان – علیه السلام -
30.....	مطلب سوم: علم و حکمت حضرت سلیمان – علیه السلام -:

خ

- 34.....مطلب چهارم : شکرگزاری حضرت سلیمان – علیه السلام -
- 37.....مبحث دوم: رسالت و ملک حضرت سلیمان – علیه السلام :-**
- 37.....مطلب اول:رسالت حضرت سلیمان – علیه السلام- :
- 39.....مطلب دوم: ملک حضرت سلیمان – علیه السلام - :
- 44.....مطلب سوم: قضاء و عدالت حضرت سلیمان – علیه السلام -
- 53.....مطلب چهارم : جاه و جلال حضرت سلیمان – علیه السلام -
- 55.....مبحث سوم: ویژه گی های حضرت سلیمان – علیه السلام -**
- 53.....مطلب اول : سلیمان – علیه السلام – و جنیان و دیوان
- 65.....مطلب دوم: اطاعت جنیان از حضرت سلیمان – علیه السلام -
- 67.....مطلب سوم: کار هایکه جنیان به حضرت سلیمان – علیه السلام – انجام میدادند
- 70.....مطلب چهارم: سلیمان – علیه السلام – و باد:
- 74.....مطلب پنجم : سلیمان – علیه السلام – و پرنده گان :
- 78.....مبحث چهارم: اسرائیلیات وارده در داستان حضرت سلیمان – علیه السلام -**
- 80.....مطلب اول: حضرت سلیمان در قرآن کریم و عهد قدیم :
- 82.....مطلب دوم: امتحان حضرت سلیمان – علیه السلام – و روایات اسرائیلی
- 88.....مطلب سوم: نقد و بررسی روایات اسرائیلی :
- 91.....مطلب چهارم:روایات اسرائیلی در مورد اسبهای حضرت سلیمان – علیه السلام-
- 96.....مطلب پنجم:نقد و بررسی روایات اسرائیلی

فصل سوم

درس ها و اندرز های گرفته شده از قصه سلیمان – علیه السلام-

مبحث اول: درس های تربیتی گرفته شده از قصه حضرت سلیمان – علیه السلام -.....99

مطلب اول : پایداری عقیده در مقابل تطمیع مالی.....99

مطلب دوم: درسی در تواضع:101

مطلب سوم: همت بلند در طلب رضای خداوند ﷻ.....103

مبحث دوم: درس های اجتماعی گرفته شده از قصه حضرت سلیمان – علیه السلام ...105

مطلب اول: حرص حضرت سلیمان – علیه السلام به داخل شدن مردم به دین حق.....105

مطلب دوم: تعامل بلقیس و قومش در مقابل دعوت سلیمان – علیه السلام :-.....106

مطلب سوم: پایداری همت بلند حضرت سلیمان – علیه السلام – در برابر دین حق.....108

مبحث سوم: درس های سیاسی گرفته شده از قصه سلیمان – علیه السلام -.....109

مطلب اول: تدبیر بهتر در امور دولت110

مطلب دوم: لشکر نظامی حضرت سلیمان – علیه السلام-.....112

مطلب سوم: هدهد سفیر سلیمان – علیه السلام – به مملکت سبأ.....113

مطلب چهارم : ملکه سبأ با قوم خود مشورت کرد.....116

مطلب پنجم: عمل به نظام شورا.....118

مبحث چهارم: درس های اقتصادی گرفته شده از قصه سلیمان – علیه السلام -.....120

مطلب اول: موقف سلیمان – علیه السلام- در برابر هدیه یا رشوه ملکه سبأ120

نتیجه گیری123

126.....	پیشنهادات
127.....	فهرست آیات
133.....	فهرست احادیث
134.....	فهرست اعلام
136.....	فهرست منابع و ماخذ

نتیجه گیری:

حمد و ثنا الله متعال را که توفیق ترتیب و نوشتن پایان نامه ماستری را نصیب ام گردانید اگر الله متعال توفیق و یاری نمیکرد گمان نمیکردم که موفق شوم. و درود بر نبی اکرم - ﷺ - بعد از حمد و درود لازم می بینم بعنوان نتیجه گیری از قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - درس ها و اندرز های آن روی نکات چندی پرداخته شود.

1- قصه های قرآنی یکی از مباحث علوم قرآنی است قرآن کریم به قصه اهمیت زیادی میدهد خداوند - ﷻ - از قصه ها برای رساندن پیام و گاهی اتمام حجت استفاده کرده، بیش ترین مخاطبان پیامبر مردم معمولی بودند و بهترین روش برای رهنمای وقانع کردن آنها استفاده ارقصه و حکایت بود قصه های که در قرآن کریم ذکر گردیده متضمن عبرت ها، موعظه ها، و حکمت ها است قصه های که در قرآن کریم ذکر گردیده.

2- همه قصه های قرآنی واقعی هستند یکی از قصه هایی که الله متعال در قرآن کریم با روش متین و مستحکم بیان میکند، قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - است این قصه به عنوان یکی از زیبا ترین قصه های قرآنی است حضور شخصیت های غیر بشری چون جن، مورچه، باد، دانستن زبان پرنده گان، تفاوت بارزی این قصه را با سایر قصه های قرآنی نشان میدهد.

3- درس ها و اندرز های گرفته شده از قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - در قرآن کریم به دعوت اسلامی خدمت و عقاید را مستحکم میسازد مسلمانان را به سمت درست هدایت میکند و برای مردم راه های پند و نصیحت را باز میکند.

4- سلیمان - علیه السلام - پیامبر سخاوتمند بود خداوند متعال برایش عقل سلیم داده بود که با آن امور را درک میکرد باهوش بود، قضیه های مشکل و پیچیده را حل میکرد و از نظر حکمت شهرت داشت تا اینکه آن را لقب حکیم دادند قرآن کریم سلیمان - علیه السلام - را با علم، فهم و حکمت توصیف کرده، علم از بزرگترین نعمت هاست و به هرکسی عطا گردد، برتری زیادی نسبت به مابقیه از بنده گان خداوند به او داده شده خداوند متعال نعمت های زیادی برایش داد، نبوت و پادشاهی وسیع را یکجا برایش بخشید آن را حفظ و تقویت کرد و مساحت آن دولت اسلامی را گسترش داد، در آن احکام الهی را تطبیق کرد خداوند متعال آن را برکت داد .

5- مملکت اسرائیلی در عهد سلیمان - علیه السلام- در جایگاه بلند و عالی به دلیل تطبیق احکام الهی رسید که نشانه عظمت و بزرگی او به شمار می‌رود، برای یک رهبر حق، مسله عدالت از مهم ترین ویژه گی هایی است که موجب عدالت گسترده و سلامتی جامعه شده و مردم را از دل بستگی های که موجب دوری از پرستش خداوند ﷻ می‌گردد حفظ میکند .

6- حضرت سلیمان - علیه السلام- در حال که دارای همه قدرت و مکانت بود ولی این امر هیچگاه حضرت سلیمان - علیه السلام - از دایره عدالت، شکر، عبادت و اطاعت الله متعال باز نداشت، اگرچه دارای قصرهایی بلورین عالی بود آن قصرها را برای زنده گی مرفه خود نمی خواست، بلکه یک نوع اعجاز مقام پیامبری او در شرایط آن عصر بود، تا همه را به سوی خدای یکتا و بی همتا جذب کند این محل پند . عبرت است برای کسانی که فریفته و مغرور حکومت‌های کوچکی شده و به طغیان و سرکشی دست می‌زنند.

7- حضرت سلیمان- علیه السلام - به نعمت مادی و معنوی که خداوند به او و پیش از او به پدرش حضرت داوود - علیه السلام - داده بود نظر می افکند و میگوید که این از فضل و کرم خدای من است بر من نعمت داده تا ببیند سپاسگزاری یا ناسپاسی اش را میکنم در مقابل این همه نعمت های فراوان که الله متعال برای حضرت سلیمان - علیه السلام- نصیب کرده گفت: پروردگار! به من الهام کن و توفیق ام ده تا نعمتی را که به من و پدر و مادرم ارزانی داشته ای سپاس بگزارم .

8- نعمت هائی ارزانی شده به پدر و مادر نیز اقتضا میکند تا فرزندی برای خدای سبحان شکر گزاری کند. حق تعالی حضرت سلیمان - علیه السلام- را ستوده و می فرماید: سلیمان بنده نیکو بود او او اب بود یعنی بسیار رجوع کننده به سوی خداوند متعال با کثرت طاعت، عبادت، و انابت.

9- درس ها و اندرزهای تربیتی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، که در قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - وجود دارد همه پند و عبرت است، در بخش درس ها و اندرزهای تربیتی داستان سلیمان و بلقیس، درس تواضع و فروتنی را به اشخاص عالم و فروتنی را به اشخاص دانشمند می آموزد و آنان را به اخلاص امر میکند و از خود بزرگ بینی و غرور به علمی که به آن بخشیده است بر حذر میدارد.

10- در بخش درس ها و اندرزهای سیاسی که در قصه سلیمان - علیه السلام- بیان گردیده اینکه دولت اسلامی باید از مهارت‌های و استعدادهایی که در وجود افراد نهفته است بهره‌مند شود، استخدام فرد مناسب در محل مناسب بهرمنند شود، این همان کاری بود که حضرت سلیمان- علیه السلام - انجام داد بخاطر رساندن دین حق به قوم مشرک عجله کرد، به آنها نامه فرستاد بحث و گفتگو را با آنها آغاز کرد .

قصه سلیمان- علیه السلام- از جمله قصه های قرآنی را در بر میگیرد که دارای درس ها و اندرز های اجتماعی میباشد و میتوان نتایج ذیل را در این مورد ذکر کرد.

11- زمانیکه حضرت سلیمان- علیه السلام- بلقیس و قومش را که اگر تسلیم نشوند و دعوت را نپذیرند و مسلمان نشوند به جنگ تهدید کرد ما با لشکر قوی به سوی آنها میایم، کسانیکه دعوت را نمی پذیرند اگر قوت موجود باشد باید به زور و قوت از بین برود.

در بخش درس ها و اندرز های اقتصادی قصه حضرت سلیمان - علیه السلام- میتوان به نتایج دست یافت:

12- زمانیکه ملکه سبا برای حضرت سلیمان رشوه را به عنوان هدیه فرستاد تا موانع دعوتش به سوی دین حق شود و رد آن از طرف سلیمان - علیه السلام - نشانه از پاک دامنی، صداقت، غرور، افتخار، و استواری است که حاکم باید در مقابل وسوسه ها و معاملات برای عقب نشینی از ارزش های دنیایی و ثبات توحید باشد برتری سلیمان - علیه السلام- به فراخی مال، یقین او از مسیر مذاکره و صلح و از دست ندادن وقت در فرستادن نماینده گان، وی را در رویا رویی با دشمنان برای حکام مسلمانان به عنوان نمونه قرار میدهد.

پیشنهادات :

از آنجایی که موضوع رساله بنده در مورد قصه حضرت سلیمان - علیه السلام - و درس ها و اندرز های گرفته شده از آن بود، در جریان مطالعه و نوشتن برایم بیشتر واضع شد ، زیرا پرداختن به تمام جنبه های درس های و اندرز های تربیتی ، اجتماعی ، سیاسی ، اقتصادی ، از حوصله یک بحث خارج است ، و ممکن نیست تمام شبهات وارد شده در یک رساله پاسخ گو باشد، اگر خواهر و برادر دیگری نیز در جستجو تحقیق در مورد درس ها ، در روشنی قرآن کریم باشند ، میتوانند به یک مجموعه مطالعاتی ارزشمند در مورد درس ها و اندرز گرفته شده از قرآن کریم تحقیق نمایند ، تا بتوانیم این مطالعه را در زبان ملی به مثابه یک مرجع معتبر در اختیار خواننده گان قرار دهیم ، نقاط مورد بحث میتواند در بخش های ذیل باشد :

1-تربیت اهداف تربیت و مراحل تربیت در قرآن کریم .

2-احساس مسولیت یک رهبر مسلمان در مقابل افراد که در اجتماع زنده گی میکنند در پرتو قرآن کریم .

3-اقتصاد و مراحل رشد اقتصادی از نظر فقه اسلام .

4- صبر و تحمل و ایثار رهبر مسلمان در مقابل رعیت اش از نظر دین مبین اسلام.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af